

1981—1985 ЧЫЛДАРДА БОЛГАШ 1990 ЧЫЛА ЧЕДИР ҮЕДЕ СССР-НИН ЭКОНОМИКТИГ БОЛГАШ СОЦИАЛ ХӨГЖҮЛДЕЗИНИН КОЛ УГЛАНЫШКЫННАРЫ

(Уланчмы. Эгези 1-ги арманда).

Тудуг ажилдарын керээлиг база ажил-агыйжы арга-биле чорударын сайыраггайжылар. Тудууну организастарының депшилтеги хевирлерин: комплекст-бокут, бакталы, белдирер аяны-биле болгаш өске-даа хевирлерин бүтү тала-биле сайыраггай. Инженер ажилының белеткеринин болгаш бүдүрүлгө-технологтун чегчээшкенин денелени белдеринге үндешкени дорт, шуутурудалыг ажилдар бригада керээли чор бургуте иктерелер талазы-биле таарымчалыг байдалдарын тургузар.

Хол-биле кылыр күш-ажыл чарыдаларын дыка кызыр, тудуг организастарының белик бүдүрүкчүлүг машиналар, механизмер, автотранспорт, оон иштинде биче тоннажты транспорт-биле хандырар, ажилдын ээлчегини бедилер турган, оларын бүрүн ажилдар хемчеглерин ботландыр. Тудуг организастарының биче механизацияны чепсектер-биле, механизацияланган, электржиктен болгаш хол-биле ажилдар хемчеглерин, а ол мышкаш чурттаар көжүн чоругу бажынар-биле хандырарын эккилдер.

Тудуг бүдүрүлгезин индустриализастарының денелени база

конструкцияларын болгаш кесектеринин заводка болет-кен каанын чыдазын бедилер, ажитыг чаа конструкцияларын ажилдарын калбартыр, көдөр районнарда тус чер-нин тудуг материалдарын улам долугу-биле ажилдар.

Тудугтар мөөнөттүг районнарда девисээр айы-биле тудуг-монтаж организастарының күчүн улагаттар. Шим-чентир керээлиг организастарының болгаш көжүн чоругу инвентар баазаларының четкизи калбартыр.

Бажыч болгаш завод тудугдары кылыр, а ол мышкаш көдөр тудуг чорудар комбинаттарын улам ийаи калбартырын база техниктиг чарыгаларын хандырар, оларын күчүн долугу ажилдар. Чурттаа тудууну ийаи хемчээлиг улагу пай-нелиг болгаш хемчээли улагу бооктарын чурттаа бажынар тудуарын улагу-хуузу көвүдесир.

Чыгышты күдө ажилды кирер кылдыр бүрүн болон бот-дурган, объектинин сметада көрүлгөн бүрүн өртөнгө дүжүг турар, керээлиг организастарда тывыска банкны чыдазын күсели-биле бүдүрүлгени тудуарын практикалар.

Тудугта күш-ажылдыг бүдүрүкчүлүг 15—17 хуу бедилер.

VIII. Социал хөгжүлдө болгаш чоннун чаагай чоруун бедидери

Экономиканын көдүртүшкүчүг, ийитиле бүдүрүлгезинин ажитыктын бедилеринге үндешкени, чонун чаагай чорууну улам ийаи өздүлгени аммыралалын социалисттиг хевир-ини, ийитиле чарыдаларының бүтү системанын хөгжүдери ажилдар.

Ол соруга-биле даразында чүүлдер көрдүмүр турар: белик бүдүрүкчүлүг күш-ажылга, оон ортаагычы харас-терин күштелдеринге ийаи таарымчалыг байдалдарын тургузар; хол-биле кылыр, эвээш квалификациялыг болгаш аар күш-ажылдыг бүтү талазы-биле кылдырар; күш-ажыл камгалаын болгаш техникалык айдан хол чоруун эккилдер; күш-ажылдыг хемчээлиг болгаш хергелденди хемчээлиг контролдарын күштелдерин.

материалдыг чаагай кесиктеринин болгаш ачы-дуза чедирлерин денелени бедилер болгаш структуралыг сайыраггайжылар, оларын шынарын эккилдерин база ассортментини калбартыр.

чурттакчын чонун, илангыч көдөр чонун чурттаа бол-гаш аммыралга байдалы эккилдер, бажы ажилыга күш-ажылды чыгыраар, хандырылганын бүтү хевирлеринин кул-туралыг бедилер.

өг-бүлөни бажыларга байдалдарын тургузар, уруларын өг-бүлөсү болгаш ажилал турар хемчегертик эргелерин болгаш чыгыраарын көрүрлерин калбартыр; чонун эртем-билинин болгаш культуразынын денелени өстүрер, совет кижилеринин медицина хандырылганын болгаш дыштанымалын эккилдер, кижинин ийдекейи күш-ажылды ажит-чорудуулазын улам-на таарымчалыг байдалдарын тур-гузар.

социалисттик демократияны улам ийаи хөгжүдери, ажилы чондарын ийитилганын бедилер, эргелен бажыларга оларын кыргыжтыгын калбартыр, социалисттик чарышты, күш-ажылды коммунисттик бау-биле көөрү дээр шимчээш-кенин бүтү талазыг калбартыр;

экономиканын өздүлгенин социал факторларын ажитыг ажилдары, күш-ажылга материалдыг болгаш моральдыг ийаи бериништерин дүүшүрер, бүдүрүлгени хөгжүдери-ге болгаш бедик эңис үр-түкүлдерин чедип алдырыга оларын саздар чедиринишкени күштелдерин.

Чонун кижизини онзааштыр боттут орулааларын 16—18 хуу бедилер.

Ийаи-бүрү барааннар болгаш ачы-дуза чедирлерини тала-зы-биле чонун хергелдерин улам долугу хандырарын эң чу-гула соруга деп санаар.

Күрүне болгаш кооператив садымнын үрүмкөп саздар бараан сарыгаларын 22—25 хуу көвүдесир.

Ачы-дем айттырары хажык чокка шигитилдеринге үндеш-кени, хоолуут чегир талазы-биле эң үнелгич чедирини хергелерин көвүдетишкени, чонун чеменилгенин улам ийаи эккилдерин хандырар.

Культура аммыралыгы болгаш ажил-агыйжы хергелер чүүлдер база өске-даа ачы-дем хандырарына барааннарда хергелденди улам долугу хандырар. Тудуг материалдарын, а ол мышкаш септелгелге болгаш бажы ажилының өске-даа хергел-дерин хандырарына кондициялыг эвес, материалдарын база кылгыларын чонга саздарын дыка көвүдесир.

Барааннардын ассортментинин калбартыр база чаартыр, шынарын эккилдер, чаа, аны-хевирлер, а ол мышкаш хол-бү-биле хергелер өртөз чыгар, эң барааннар саздары кө-вүдесир. Чонун чөгүт хергелдерин болгаш эстетиктиг шигин алышкынын тургузарына ийдекейлиг дузаны чед-дир.

Ажилчыларын болгаш албан-хаакчыларын айда орту-мак ажил төлөвүн 13—16 хуу көвүдесир болгаш оң ден-нелени беш чыдазын төчүзүлгө айла 190—195 рубль чедир.

Колхозтарын ийаи ажил-агыйжы колхозчуларын күш-ажылдын төлөвүн 20—22 хуу бедилер.

Ажилчыларын болгаш албан-хаакчыларын ажил төлө-вирини талазы-биле хандырар чүүлдер:

коллективтин ажилынын алыс түндүлдеринде болгаш ажилдагыч бүдүрүкчүлүг хуууа күш-ажылды салымчынында ажил төлөвиринин база пайдалымалдыг хандырылганын күштелдерин; күш-ажылды бүдүрүкчүлүгүг көдүртүш-кенин, продукциянын шынарын эккилдеринге, бүтү хевир-лерин курамыларын камгалганын оон ийаи берини ролон бедилер;

тариф системанын болгаш күш-ажылды нормаларын сайы-раггайжылар;

күсүлдер ажилдарын нарын болгаш ханысалгалыгын, күш-ажылды байдалдарын база интенсивтиг барымдла-дал, а ол мышкаш улус ажил-агыйжы аждарларын база чурттуу райондарын айы-биле ажилы чондарын ийаи-бүрү категорияларын ажил төлөвирин сайыраггайжы-дары.

Хол-биле кылыр, эвээш квалификациялыг күш-ажылды кызыраарга, квалификациянын бедилерин, профессионалдыг камгалганын болгаш күш-ажылдык белик чедиринин чедип алдырыга үндешкени, ажилдагычтарын, а оон иштинде эвээш шалыгын ажилдагычтарын ажил төлө-вирин өздүлгени хандырар.

Байдалдарын тургузганынын болгаш курамыларын мөөнөттүг ийаи хевир-биле бирги ээлчеге улус ажил-агыйжы бүдүрүлгө аждарында ажилчыларын болгаш албан-хаакчыларын эң биче хемчээлиг ажил төлөвирин, шалыгын болгаш станжаларын айда 80 рубль чедир бедилер-ге, оон иштинде ажил төлөвирин каттыжышкынында, бүдүрүлгелер болгаш организастарга база аждарга күш-ажылды бүдүрүкчүлүгүг өздүлгенин бар турар ку-рамыларын бүтү талазыг ажилдар.

Ажил төлөвирин райончулук таарымчалыгын сай-ыраггайжылар.

Урагга болгаш Казахстанын чамлык районнарында база Вологда болгаш Киров областтарын согуу районнарында му-рунда ажалга ажиталганын турган районнар коэффи-циенттерин ажилчыларын болгаш албан-хаакчыларын ажил төлөвиринге кирер.

Ираким Чон чуртун болгаш Чон Сибирини муруну ра-йоннарында ажилдагычтын үзүлгөчтөк жакта дээр ажил-чыларын болгаш албан-хаакчыларын ажил төлөвиринге ийдекейлиг тургузар.

Түвкел үлөз ажилдагычтын дээр немелде ажил төлөвир-ини хемчээлиг бедилер чамлык аждарга уламчылар.

Колхозчуларын ажил төлөвирини талазы-биле хандыр-ар чүүлдер:

ажылдын алыс түндүлдеринде, күш-ажылды бүдүрүк-чүлүг болгаш продукциянын шынарын ажил төлөвир-ини хемчээлиг хандырылганын күштелдерин;

ийитиле бүдүрүлгенин колхозчуларын киржи турарын, оларын квалификациянын болгаш күш-ажылдын бүдүрүкчүлүгүг өздүлгенин хевир-чаа-биле оларын күш-ажылдын төлөвирини денелен күрүсүн көдөр ажил-агый бүдүрүлгелерин ажилдагычтарын күш-ажыл тө-лөвирини денеленге чорудаштырар.

ШЫН

нарын шигээлдер. Улетпур, көдөр ажил-агый болгаш садм-бүдүрүлгелеринин база организастарынын аразында эконо-миктиг чарыдаларын сайыраггайжылар. Чонун хергел-бараннар бүдүрүлгенин болгаш шигарарын, планнарын ажилда кылдырыг ажил-агый керээлинин ролон бедилер.

Мөөнөп саздарын системанын коллоды барааннар кур-лавыларын мөөнөтүнчеге улаган хемчеглерин ботландыр-ар. Магизинерин эргек чугула ассортментинин бараан-нары-биле үзүк чокка хандырар дээр мөөнөп саздарын-ини баазаларын, а магизинерин доктааткан ассортмен-тинин барааннар болуга доктаамал саздар дээр харым-салгазын бедилер.

Садм алышкыларын немелде-хергелдерин өрөөни көр-талазы-биле ажилда садмга болгаш үзүлгөчүг сайыраггай-жылар, чурттакчын чонун ачы-бүрү бүдүрүлгенин болгаш чурттуу районнарын немелде-хергелдерин бокагай чүүл-дерин улам ханы кызынсыгга алыр.

Хергелде кооперацияны улам ийаи хөгжүдери, көдөр чегерле садм хандырылганын болгаш ийитини чеменил-генин эккилдеринге, чиг-эт болгаш ачы-дем курамыларын хев-вуделеринге оон ажил-агый инвентаризация болгаш ийде-кейлиг бедилеринге болгаш талазы-биле ийаи бээр. Чер-чегерин тутуг материалдарын болгаш чиг-этин улам эң ажилдарын-ини, мады болгаш күштү азыраарын, ийитин суг хол-бектеринге балыкты өстүрерини болгаш тудуарын күсели-биле хергелде кооперациянын бүдүрүлгелеринге чурттакчын чонга эргек чугула барааннар бүдүрүлгенин көвүдесир. Чурттакчын чондан болгаш колхозтардан көдөр ажил-агый продукцияларын садм алыр ажилды улам ийдекейлиг чоруд-ар, ол продукцияларын хоорайларга болгаш үзүлгөчүг төлө-ринге саздарын улам калбартыр, ары чыгыр, кылгаар үнел-кат-чымистерин, мөөнөтүн, тоорукту, эм олтанын белет-кээрин көвүдесир аргаларын улам долугу ажилдар.

Колхоз рыноктарын четкизи хөгжүдөр болгаш ажилы эккилдер. Чонун хуула дуузал ажил-агыйларын, олар-нын сад, нота болгаш өске-даа ийдекейлеринге бүдүр-генин көдөр ажил-агый продукциянын артыкшыгын садм са-арыныг дууа хандырар.

Чурттакчын чондан болгаш колхозтардан күдөр ап турар кылгыларын комиссон магизинеринге салгыларын улам калбартыр.

Чонун аммыралга хандырылганын улам эккилдер. Ам-дуза чедирин сайыраарын хемчээлиг барык 1.4—1.5 ка-тан өстүрер. Чыгыраарын күсүлдерин шынарын болгаш хандырылганын культуразын бедилер. Көдөр чегерле бол-гаш чурттуу чон районнарында аммыралга хандырылганын шынарын хөгжүдөр.

Ажаала-чыгачылар херзан хөгжүдери хандырар, ажаала-ге кассаларын чонун хандырылганын хевирлерин сайыра-гайжылар, оларын саналга техникалык болгаш эргек чугу-ла дериг-хергелдер-биле улам долугу хергелдер.

Хамгалыларын аммыралга болгаш эт-сепке күрүне стра-хованын хөгжүдөр.

Садмнын ийитин чеменилгенин, ачы-дуза чедирин-кенин, аммыралга хандырылганын өске-даа албан чегер-лерин болгаш организастарын ажилынын чуртуун экки-лдер, оларын ажилы чоннарга таарымчалыг ажилдар кыл-дыр тургузар. Ук бүдүрүлгелерин, албан чедиринин болгаш организастарын ажилы хей-ининин талазында конт-рольдарын күштелдер.

Совет кижилерин чурттаар бажы-балат байдалдарын чайгышты чок эккилдер, чурттаар оран-бажыларын элтиг-таарымчалыг болгаш оларын чатаггайжыларын денел-ниг бедилер. Бүдүрүлгелерин болгаш организастарын алыштыр объекттеринин четкизи калбартыр, оларга хан-дырылганын эккилдер. Ийаи бээр 530—540 млн. дербестик метр хемчээлиг чурттаа бажыларын тууун тургузар, олар-ны хамыктын мурунда чаа тууун тургузуу турар бүдүрү-лелерин, чаа шигээлиг ап турар районнарын ажилдагыч-лары, ол мышкаш көдөр чедирин чурттакчылар ажилдар кылдыр турар. Күрүсүн чаа чурттаа шөлүн, дурум бау-гаар, өг-бүлө бүрүлгө тускайлан аныг квартиран бээр прынцити барымдалаа хууларын ботландырар.

Хоорайларын болгаш суурларын комплекс айы-биле ту-дуп тургузарын айттырылганын күчтөнгенин күштелдер. Эккилдег алаанттыгын кыраптарылган болгаш экки-лдер чурттаа байдалдарын чыгыш аай төлөкелдер бау-гаар чурттаа бажыларын тудуарын шигелгенин коллодуга доозар.

Чонун чурттаа байдалдарын улам ийаи эккилдеринге чурттаа-тудуг кооперациянын ролон бедилер. Чуртта-га бажыларын, илангыч бичи хоорайларга, хоорай хевир-ини суурларынга болгаш көдөр чегерле хуула арга-биле ту-дурарын аргаларын улагаттар. Каттыжышкыларын, бү-дүрүлгелерин планна-мактал фондустарын күсели-биле кооперативтиг болгаш хуула чурттаа тудуун кылгылар ажилы чоннарга ийаи бээр.

Чурттаа фондустун ажилдарын, оон кагагалаан эккил-дер талазы-биле хемчеглерин ботландырар. Чонун комму-нал хандырылганын хөгжүдөр. Хоорайларын болгаш өске-даа чурттакчылыг чедирин төчүктөгүч бедилер, оларын чаагайжыла-ны болгаш алаанттыгын ажилдар, микроайоннарга спортту-калыктын болгаш шөлүлери тускайлар.

Улус өрөөлгөзгенин системанын улам ийаи хөгжүл-дери, специализире болгаш мергеленди ажилчыларга чурт-туу хергелдерин улам долугу хандырарын ботландырар. Калдарын өрөөлгөзгени болгаш белеткээрин бүтү эккил-дарын база хевирлерин ажилының дээрштин бедилер.

IX. Бойдус

Бойдус камгалаан эккилдер, көдөр ажил-агый таарым-чалыг чедирин камгалаар талазы-биле ажилды, хөрүнуң аразында-биле денеленди күштелдер, чедирин эккилдер талазы-биле ажилдарын темпизин бедилер, оларын өктүр, көжөр, көшөөлөр, кужурларын, малгалалар, суга алыр болгаш кадып-куртар чоруттардан камгалаан хандырар.

Ажитыг казыр байкалганын чыгар чедирин комплекс-тиг ийдекейлиг, казы тывар болгаш ажилал кылыр үеде оларын чедирин ботландырар.

Каза, Азод, Балтай, Касий алааларын бассейнеринде болгаш чурттуу үзүлгөчүг чугула районнарында суг камга-лаар объекттерин тудуларын дүргелдер. Далааларын, хемирин болгаш арктика бассейниг өске-даа суттарын ийдекей чоруттардан камгалаарын күштелдер талазы-биле хемчеглерин ботландырар. Суттарын эргилдер болгаш катан ажилдарын системаларын күштелерин улагаттар, бүдүрүлгелер суг ажилалынын хаягыг системаларын ажилал кылыр болгаш ажилдаа килер. Сутлар башта-ры, — оон иштинде бичи хемирин болгаш хөдөрин сы-гаар баш чедирин чоруттардан камгалаарын эккилдер. Бой-дустун эң ховар комплекслерин болгаш хамыктын мурунда Байкалды камгалаар база чон ажилдар талазы-биле ажил-ды уламчылар.

Чурттуу Европа кезинде болгаш Ортааки Азияда эң чу-гула хемчегин бассейнеринде суг ажил-агый комплекс-теринге автоматтык бажыларга системаларын тургузар.

Азгаре хоралыг чүүлдерин тудуарын кызыр болгаш хоралыг колумалдарын үнел хөдөр аргаларын экки-лдер.

X. Бүдүрүкчү күштерни таарыштыр тургузары.

Эвилелдешкен республикаларын экономикактиг болгаш социал хөгжүлдөзи

Чурттуу чыгыш аай улус ажил-агый комплексинге эви-лелдешкен республикаларын болгаш экономикактиг районна-рын ажил-агыйларын улам ийаи специализастарыга болгаш пропорционалдыг хөгжүдери үндешкени ийитини бүдү-рүлгенин ажитыгын бедилер соруга-биле бүдүрүкчү күштерин таарыштыр тургузуушкуну эккилдерин ханды-рар.

Чон районнарын экономикактиг күчүн өстүрерин дүргел-дер. Оларын бойдус курамыларын шигээлиг алыр ба-зе Сибирьде болгаш Казахстанда олакта-эстетиктиг бол-гаш чиг-эт баазаларын хөгжүдөр талазы-биле улагу ажил-дарын ботландырар. Хей эсерга чарыгаар бүдүрүлгел-рин тургузары аяа мөөнөп. Туугу баазаларын, комму-

Кежээли болгаш бот-өөрөдигелг өрөөлгөни хөгжүдөр ба-за эккилдер.

Школага күш-ажылды, мөөн-шынар болгаш эстетиктиг жи-жандыгын хевирлерин база метоттарын сайыраггайжы-лар. Анык салгалды мергелжил шигин алырын талазы-биле ажилды күштелдер. Ийаи билг школаларын бел-леткег алаастарына уругтарын б харымдан эгелен өөр-диринче чорту ийитинин байдалдарын тургузар.

Улус ажил-агый ажилын калдар-биле четчелдеринин эң чугула үндешин болур профессионал-техниктиг өрөөлгө чедиринин четкизи улам ийаи хөгжүдөр. 1981—1985 чы-ларда ол өрөөлгө чедирин 13 млн. чедир саныг мерг-жилди ажилчылар дооскан турар чедип алыр; орту ма-к өрөөлгө мергелжил ажилчыларын доостурарын 1,6 ка-тан көвүдесир.

Калдарын бүдүрүлгө белеткээрин болгаш оларын мер-гелгени бедилерин сайыраггайжылар.

Дээр болгаш тускай ортумак өрөөлгө 10 млн. хире спе-циалистерин белеткээр. Специалистерин белеткээрин шына-рын бедилер болгаш улус ажил-агыйлар оларын ажилда-рын эккилдер талазы-биле хемчеглерин ботландырар.

Социалисттик культураны болгаш уран чүүдү хөгжүдөр, марксизм-ленинч үзэл-бодалды хевирлээринге, совет кижилерини хей талазыг улаан-бодал хергелдерин улам долугу хандырарына оларын ролон бедилер.

Чонун кино хандырылганын эккилдер, кижизилдег бол-гаш өрөөлгө ажилыга кинону улам калба-биле ажил-дар.

Культура-чырымышкы албан чедиринин ажил-чоруду-ганы сайыраггайжылар, оларын материалдыг баазанын хамарын турар организастарына хаман чокка эң ийде-кейлиг ажилдар. Массалыг библиотекалар болгаш клубтар чет-кизи калбартыр, коммунисттик кижизилдег талазы-биле ажилды, ажилы чоннарыг ботландырар чоргалыгын организастарын болгаш дыштанымалын эрттиреринге оларын ролон бедилер. Парктарын, зоопарктарын, му-зейлерин ажилы, төгүт, культура болгаш бойдус турс-каларын камгалаарын база пролетариаттарын эккилдер.

Ном үндүрткенин херези хөгжүдөр. Парлааг про-дукцияны, илангыч уругтарга болгаш улуг улуска ченен чо-гаалды парлан үндүреринге хергелде улам долугу хандырар. Ном парлаалыгын полиграфтиг күсүлдерини шынарын бедилер.

Телевизион болгаш радио дамчыдалыгын улам ийаи хөгжүдери ботландырар. Телевизион ийаи ийаи эви-лел программаны ажиталга чурар.

Кадык камгалаа системанын хөгжүлгөзгөни лутайнда доктаамал саныг салыр. Чонун медицина хандырылганын денеленди болгаш шынарын бедилер. Кадык камгалаа албан чедирин улам ийаи калбартыр, оларын чуртууну бол-гаш чогуулагыг хуваалаан баш уугу көр. Кадык кам-галаа албан чедирин эмер-биле, хергелдер-биле, меди-на техникасы болгаш деригелдер-биле, ийаи-биле, транс-порт болгаш харылаа хергелдер-биле хандырарын экки-лдер.

Медицина практикасында эртем-техниктиг чедиринини дүргө болгаш калба-биле шигээлдерин, медицина болгаш фармацевт ажилдагычтарын, ажилы организастарын денеленди хевирлерин болгаш методтарын ажилдарын ажил-чедирин алыр. Эмелге орунарын ийаи сайын 8—10 хуу көвүдесир.

Аргаларын болуурабын баш уугу хемчеглерин алыр талазы-биле ажилды күштелдер, диспансеризациян ажитыгын бедилер болгаш чурттакчын чонун, хамыктын му-рунда, уругтарын оон-биле хуула тудуарын калбартыр.

Медицина үзүлгөчүг продукциянын бүдүрүлгелерин барык 1,4 ка-тан көвүдесир. Илангыч чурек-хандыр база онкология аргаларын, эндокрин (бес) системанын аргал-ларын эмчээр оон дээрштин эмерин, ол мышкаш чарык син-тетиктиг антибиотиктерин белеткег кылдыр болгаш бүдүр-генин хандырар. Амгы үеги медицина техникасын бүдүрерин калбартыр.

Ажитыг чоннарын дыштанымалын организастарын бол-гаш түзүлгенин бүтү талазы-биле хөгжүдөр болгаш сайыра-дар. Ала-мелдерин уругтар-биле кады дыштанымалын бол-гаш эменеринин аргаларын калбартыр. Экскрция ханды-рылганын эккилдер. Ажилчыларын болгаш албан-хаакчы-ларын сад база нота ийдекейлерин организастарына болгаш хөгжүдери бүтү талазы-биле ийаи бээр. Садтарга бажычылаштарын, ийаи-ларын, дыштанымал болгаш ту-ризмге эргек чугула барааннар бүдүрүлгенин көвүдесир.

Массалыг күш-культураны болгаш спортту аммыралга чуртта-галыгы улам калба-биле ийаи бээр. Садтарга болгаш анык-тар ортууна күш-культура болгаш спорт ажилы күштелдер. Спорт тудуларын улам эң ажилдар. Хоорай болгаш көдөр чуртжыларын почта, телефон бол-гаш телеграф харылаанын хергелдерин улам долугу хан-дырар.

Чонун транспорт хандырылганын улам эккилдер, хоорай-лар аразынын, хоорай иштинин, хоорай чогууну транспорт-туу улам ийаи хөгжүдөр. Көдөр чурттакчыларын транспорт-туу аяны-бүрү хевирлер-биле хандырарын калбартырыне оон кызынсыг салыр.

Чурттакчын чонга хамарыг транспорт хергелдеринин көвүдөл турары-биле чегерелештир оларга ачы-дуза чедирини хемчээлиг база хевирлерин көвүдесир. Техниктиг хан-дырылга станицаларын, кынар-чаар чүүлдер станицаларын чүүшүк чедиринин четкизи, ол мышкаш ук транспорт хергелдеринге кооперативтиг гаражтарын болгаш чаагай-жыды туттуган машина турар чедирин тудуарын-калбартыр.

Чон камгалаанын ийаи тарылазын калбартыр. Хоорай-ларын болгаш суурларын доктаамал чаа нотаан зоналарын тургузар, бар турарларын чаагайжылар.

Камгалаагга девисээрлерин болгаш национал парктар-нын эртемге үндешкени чедирин тургузарын уламчы-лаар болгаш оларын баазанын бойдустун курамыларын чон ажилдарын талазы-биле сүмелерин ажилал кылыр соруга-биле бойдустун системаларын болгаш объекттерин өрөөлгөни организастар. Чедир диги амыттарын санын балансылыштыр көвүдесир болгаш чайгаар бүткен сутларга база суг шыгачыларынга балыктарын үнелгич хевир-лерин өстүрер талазы-биле хемчеглерин ботландырар.

Бойдус курамыларын даны-майык системанын турту-вар болгаш сайыраггайжылар талазы-биле ажилды ийде-кейлиг чорудар. Бойдус ажилалынын болгаш доктаамал турар чүүлдерин камг

1981 — 1985 ЧЫЛДАРДА БОЛГАШ 1990 ЧЫЛГА ЧЕДИР ҮЕДЕ СССР-НИН ЭКОНОМИКТИГ БОЛГАШ СОЦИАЛ ХӨГЖҮЛДЕЗНИН КОЛ УГЛАНЫЫШКАРЫ

(Уламчы, Өзгөчө 1-ги, 2-ги арынарда).

дезия дүргөдөдү. Суттаттыг черлерин мелиоративтиг бай-
далын болгаш сүт-биле хандырылганы экинчилер. Тус чер-
ни чогулган, ылангыч көзү аныктаралар мергежилди
ажылы калдарын беттесели калбартыр.

Чуртун Европа көзүнө болгаш Уралга үлөтүрүң улам
инийт өздөлдөң колдуула тургустунга бузурүлгө-
посициалны эки ажилдарын, ажиллап турар бузурүлгө-
чарын чартып, техниктиг эзе чөсөлдөң турар бузурүлгө-
ажылдап турар ижилер санын көпөйтөң тургаш болгаш
Европа райондарына хай энергия болгаш элек сүт
дөргөдүр чаз бузурүлгөдөң тургустунга база ылангыч эр-
гаш бузурүлгөдөң калбартыр болгаш. Атомут энергетика
калбаа-биле хөжүдөр. Согуу Кавказын болгаш За-
кавказияны сүт энергия курлавырларын шыңгадыр улам-
чылаар.

Девискэр-бузурүлгө комплексинин болгаш үлөтүр
белдиринин, ылангыч чаз ажиллап кырып турар район-
нарда улам инийт хөжүдөдөң база тургустунга көрдүң.

Транспорт-экономика харылзааларын экинчилер. Язы-
буру ведомстволарын бузурүлгө болгаш бузурүлгөчн эзе
дөмөй объектилерин чөсөлдөң турар бузурүлгөчн тургу-
зарын болгаш тургаш, чыгыс девискэрде турар бузурүлгө-
чарын адырлар аразына кооперацияны калбаа-биле
хөжүдөр.

Боттарын девискэрлеринге комплекслиг экономика
болгаш социал хөжүдөдөң хандылар талазы-биле улус де-
путаттар Советинин ролон белдир болгаш ажил-чор-
улузун сайзыраңгайжыр.

Экономиканын болгаш индустриал бузурүлгөчн ажил-
чыны өздөлдөң үндөдөң жөндөмдөң республикалар-
нын шүптүдүн чоңун чазга чоруун оон инийт белдир көр-
дүң. Оон-биле чөсөлдөң берге бойду байлаңгы чаз
шыңгадыр турар районна чорун хөжүдөдөң улам
дозуу-биле хандылар чөсөлдөң.

Эксплуатация республика 1981—1985 чылдарда эконо-
миктиг болгаш социал хөжүдөдөңн даразына кол ула-
нышканын доктрина:

Россияны Совет Федеративтиг Социалист Республика-
зыга үлөтүр продукцияны бузурүлгөчн 24—27 хуу улагаттар. Машина тузуун, газ, химия
болгаш нефть-химия үлөтүрлерин дүргөдөң. Чик, аш-чөм болгаш балык үлөтүрүнүн оон инийт хө-
жүдөң көрдүң.

1985 чылда электри энергияны ажиллап кыдырып 950—
970 миллиард киловатт-шакка, нефть тыямын газ конде-
саты-биле калы 560—580 миллион тоннага, газ тыямын
420—460 миллион куб. метрге чедир. Кара металлдарын
белен прокаттын бузурүлгөчн 12—14 хуу, минералды
кемишчилдигин 1,6 катан, пест-тавын 13 хуу, трикотаж кы-
дырып 1,2 катан, чигирли 1,5 катан, мал саржаан 13—15
хуу улагаттар.

Көзү ажил-агыннын индустрияны продукциянын чылда ор-
тумак хөмөзүн 12—14 хуу көздүң. Тараанын чылда ор-
тумак бузурүлгөчн 134—136 миллион тонна, чигир сөк-
саны—33—34 миллион тонна, виноградын 1 миллион тоннадан
эзеш ээсти, этти (кон эт) 8,4—8,7 миллион тонна, сүт-
тү—30—32 миллион тонна, дүтү—235—240 млн тонна чыл-
дар бузурүлгөчн хандылар. Чыгыс мал тооруктуг үрөзүнүн
бузурүлгөчн 1,3 катан, ногааларын 1,2 катан, картофельди 10—
12 хуу улагаттар. 1550—1650 муу га суттаттыг черлерин
ажылдап кырып болгаш 1720—1820 муу га малгайталаң
болгаш шылба черлерин кургадыр.

РСФСР-ини кара хөрүнүгүг эзе созыныга оон белен
продуктууг чер болгаш мал ажалынны райоун кыдыр
хандылар болгаш оларын-биле ажиллаңгы үлөтүр адыр-
ларын хөжүдөр талазы-биле комплекслиг программанын
ботандырылганын уламчылаар. Чурталаа бажынаарын, авто-
мобил оруктарын, социал-культура болгаш комму-
нал-амырал объектилеринин туудуларын дүргөдөң
теми-биле чорулар.

Москвага болгаш Ленинградка бузурүлгөчн чартып,
техниктиг эзе чөсөлдөңгө чиктигдигин мөөнөзүр, белен
техниктиг ажиллаңгы болгаш шыгарыг кытыларын бузур-
дөң кыдыр оларын специализацияны күштөдөр, бузур-
дөң күчүдөр дозуу-биле ажиллаарын, бузурүлгөчн
хөмөзүнүн өздөлдөңгө дөңнөзүр күш-ажылдын бузур-
рүлгөчүн белдиринин темпизин мурадыр хандыраң.
Хоорай ажил-агыннын оон инийт комплекслиг хө-
жүдөң көрдүң.

Коломанын теңдөөз тулар, Брянскинын машина ту-
дуун болгаш Пензанын лодь заводтарын чартырын
болгаш калбартын ботандылар.

Чероветын металлургия заводунга чаз күчүдөр
ажылдап кырып. Коми АССР-ге болгаш Чечен автономут
округка одала-энергетика, руда болгаш аш-чөм курла-
вырларынн базанын Тиман-Пенора девискэр-бузурүлгө
комплекслиг дөңнөң тургустун уламчылаар. Европа согу
чүтүнн миш курлавырларын ажиллаарын экинчилер. Сыктыв-
карынн миш үлөтүр комплексинге сазын бузур талазы-
биле немелде күчүдөр тургузар.

Смоленскин, Калининн, Курскин АЭС-теринге кү-
чүдөрн ажиллап кырып.

Теп-кара хөрүнүгүг районга көзү ажил-агыннын болгаш
оон-биле холбадыг адырларын оон инийт хөжүдөң
хандылар. Курскин магнитит анномализинин базанынга
девискэр-бузурүлгө комплекслиг сайгара тургузарын ула-
мчылаар. Осколдун электри металлургия комбинатын
баштайг элөчүн ажиллап кырып.

Поволжье машина туудунун автомобил, трактор бол-
гаш эске-даа хөдөрлерин хөжүдөрн уламчылаар, нефть
болгаш газ тыямынн дөңнөң чарынаста талазы-биле
хөмөчелерн ботандылар. Газ болгаш конденсатты казып
тывар болгаш сайырадып кырып талазы-биле үлөтүр
дырн, а ол шыкш Астраханнн газ-кондсаттыг чери-
нин базанынга күрү бузурүлгөчн тургузарын элөдөр.
Боксарын болгаш Нижнекамскин ГЭС-теринге база Ба-
лаково АЭС-инге күчүдөрн ажиллаңгы чырып.

Согуу Кавказка индустриянн нер ажилы, белен продук-
тууг мал ажилы, аш-чөм үлөтүрүн хөжүдөр. Улут Став-
рополь каналдыг дөңгү элөчүн туларын элөдөр, черлерин
сугтар болгаш оларын көзү ажил-агынн шыңгадыр бөзү
сүт энергиянын курлавырларын ажиллаар талазы-биле
ажылды уламчылаар. Ростов АЭС-тик, «Атоммаш» заводтун,
Новочеркаскин электростанция бузурүлгөчн күчүдөрн
ажылдап кырып. «Россельмаш» бузурүлгө каттыжышкы-
нынга болгаш Таганрогтун комбайн заводунга тараа ажаар
белен бузурүлгөчн комбайн кыдырып күчүдөрн хө-
жүдөр.

Уралга кара болгаш өңүт металлургиянын, машина ту-
дуушунун, химиктиг болгаш нефть химиктиг үлөтүр-
нүн бузурүлгөчн чартып болгаш техниктиг эзе дерилдө-
ни уламчылаар. Өңүт металлургиянын чиг-эт базанын бы-
жылгаар. Пермь ГРЭС-тик күчүң ажиллап кырып.

Сибирге одала үлөтүрүнүн, электростанциянын, өңүт
металлургиянын, химия, нефть-химия, арга-мыш, педло-
лоа-сазын кыдыр, ынтан кытылар кыдыр болгаш микро-
газтын 330—370 млрд. куб. метр чедир. Тобольск нефть-
химия болгаш нефть болгаш нефть болгаш нефть болгаш
дезени баш уаур планнаар. Көзү ажил-агынн хөжүдөр бол-
гаш көзү ажил-агын чиг-эт болгаш болгаш адырларын
сайырадып тургаш, аш-чөм базанын бүгү тала-биле бы-
жылгаар.

Барын Сибирин бузурүлгө-девискэр комплексинин улам
инийт хөжүдөң хандылар. Мака 1985 чылда газ кон-
дсатын кириштир нефть тыямын 385—395 млн. тонна,
газтын 320—370 млрд. куб. метр чедир. Тобольск нефть-
химия комбинатын, Томскин химия заводун болгаш
Сургут ГРЭС-тин бузурүлгө күчүдөрн ажиллап кырып.
Химия болгаш нефть болгаш нефть болгаш нефть болгаш
заволтун тузуун калбартыр. Тууду базанын быжылгаар, чур-
талга, социал-культура болгаш оор туудун күштөдөр.
Сургут-Уренгой демир-орун ажиллап кырып.

Кузбасска энергетиктиг болгаш коктуг хөмүр-дөңн ты-
мынн хөмөдөр. Кулду ховуларынга суттарылга ажил-
дарын үргүдөң.

Канск-Ачинск девискэр-бузурүлгө комплексин тургузарын
уламчылаар. Березовскин № 1 хөмүр-лаш разрезин болгаш
Красноярскин улут экскаваторлар заводун бирги элө-
чүн, Березовскин № 1 ГРЭС-тик күчүң ажиллап кырып.
Салинн девискэр-бузурүлгө комплексинин улам
инийт хөжүдөң хандылар. Сая-Шушен ГЭС-тик ту-
дуун колдуула дозар, Абаканнн элөң туудушунун
болгаш Саяннн алюминий заводтарын күчүдөрн ажил-

лапта кырып, Минусинск хоорайга электротехниктиг бузурүлгө-
чарын туудушунун уламчылаар.

Красноярскин тараа комбайннын кыдыр бузурүлгө
каттыжышкынын тараа ажаар белен бузурүлгөчн
комбайн кыдырн көздүрүн талазы-биле күчүдөрн хө-
жүдөр.

Борзун ГЭС-тин туудун калбартыр, Харанор ГРЭС-тин
баштайг аргаттарын ажиллап кырып, Гусино-Озерск
ГРЭС-тин туудун дозар. Озернин полиметалл бар черлерин
шыңгадыр алдыр талазы-биле белеткел ажилдарын чорулар.

Ыракк Чөөн чүккө өңүт металлургиянын, нефть болгаш
зырдырын, балык, миш, миш болгашырадыр болгаш пед-
лолоа-сазын үлөтүрлерин улам инийт хөжүдөң
хандылар. Соя, рис болгаш көзү ажил-агынн өске-даа
продукцияны бузурин көздүр.

Байкал-Амур демир-орук магистралынн чогулда турар
зоноларын ажил-агынн шыңгадыртын талазы-биле ажиллап
кыдыртыр. Удоканнн чөс-хала бар черлеринн талазы-биле
төдөлөс ажилдарын дозар. Муруну Якутск девискэр-бу-
зурүлгө комплексин тургузарын уламчылаар, хөмүр-лаш
разрезин, руда байлыктар фабрикаын болгаш Нерюн-
грин ГРЭС-тин баштайг элөчүнн туудун дозар.

Муруну Якутска демир рудалыг черлерин шыңгадыр
алдырын, а ол шыкш Берликайт-Томот-Якутск аразын
демир-орун туударынн техника-экономика үндө-
лөшкүнн ажиллап кыдыр.

Бурей ГЭС-тин туудун уламчылаар. Примор ГРЭС-тик
болгаш Колым ГЭС-тин туудун дозар.

Эзе шүткүр металлургия заводун тулар. Турп турар
порттарын моон инийт хөжүдөңгө болгаш эзе дерилдө-
нн ботандылар. Төсөң сугут Восточнн порттун бирги элө-
чүнн туудун элөдөр.

Сибирге болгаш Ыракк Чөөн чүккө, ылангыч тус чер-
лерин аржаң сугларынга үндөдөң, санаторий-курорт хө-
рөң улам калбаа-биле сайырадыр.

Украин ССР-ге үлөтүр продукциянын бузурүлгөчн
20—23 хуу көздүң.

1985 чылда электри энергияны ажиллап кыдырып 280—
290 млрд. киловатт-шак чедир, оон кол немелде өздө-
лөң атомут электри станцияларынн күчү-биле ажил-
лаар. Украинанын, Молдавианын, Закарпаттын, Крым-
нин, Черноморын, Ровнон АЭС-теринн болгаш Одесса-
нын атомут ТЭЦ-инн күчүдөрнн туудун, техниктиг чарты-
лаңгы болгаш эзе дерилдөңгө эзе дерилдөң ботанды-
ларын болгаш эзе дерилдөңгө дүргөдөң, хөмүр-лаш тыя-
мынн көздүң. Кокоскыня заводтарынн, минералдыг ке-
мишчилдигин болгаш автомобиль туударын бузур-
дөң күчүдөрнн күчүдөрн ажиллап кыдыр. Кара метал-
дарын белен прокаттарын бузурин 14—16 хуу көздүң.

Энергетика болгаш химия машина туудушунун, элек-
тротехника үлөтүрүн, станок болгаш приборлар туудун,
мал ажилыга болгаш мал чөмүнн бузурүлгөчн хөжүдө-
дөң мааниларын бузурин мураар тем-биле хөжүдө-
дөң Ужгород хоорайда электри шимчеликтеринн заводун
баштайг элөчүн ажиллап кыдыр. Боршловград-
тын теплоэлектр кыдыр заводун болгаш база чик бол-
гаш аш-чөм үлөтүрүнн ажиллаңгы турар бузурүлгөчн
чартыларын болгаш техниктиг эзе дерилдөң ботанды-
лар. Мал саржаан бузурин 1,2—1,3 катан көздүң. 1985
чылда чигир бузурин 6,6—6,8 млн. тонна, ногаа ай-
маалдан консерваларын 3—3,3 млрд. чикке банкага чед-
ир.

Көзү ажил-агыннын индустриянын продукциянын чылда ор-
тумак хөмөзүн 12—14 хуу, тарымал тооруктун үрөзүнн
чымырын — 1,2 катан көздүң. Тараанын чылда ортумак
бузурүлгөчн 51—52 млн. тонна, чигир сөк-санынын —
56—57 млн. тонна, виноградын 1 млн. тоннадан эзеш
ээсти, этти (кон эт) — 3,9—4,1 млн. тонна, сүтү —
22,5—23 млн. тонна чедир бузурин хандылар. Дунай —
Днепрн болгаш Кавказынн сугарылга системаларын,
Днепр—Донбасс каналын инийт элөчүнн туудун уламчылаар.
Согуу-Крым каналдыг үшү элөчүн болгаш Азов чогуун
сугарылга системанын бирги элөчүн туудун элөдөр.
500—510 муу гектар суттаттыг черлерин ажиллап кырып
болгаш 640—680 муу гектар малгайталаң черлерин курга-
дыр.

Курорттарын болгаш турист базаларын улам инийт
хөжүдөң ботандылар.

Белорус ССР-ге үлөтүр продукциянын бузурин 26—29
хуу, машина туудунн продукцияны 1,5 катан, минерал-
дыг кемишчилдигин 1,3 катан, оон иштисе калыңдыг
кемишчилдигин 1,4 катан, пестерин болгаш мал саржаан
1,2 катан көздүң. Радиотехника, электроника болгаш
прибор туудушунун үлөтүрлерин мураар тем-биле
хөжүдөр.

Гомель хоорайда көзү ажил-агынн машиналарынн за-
водун болгаш Брестнн хөмөз-сүк комбинатын улагаттарын
дозар. Новополоцкде «Полмер» бузурүлгө кат-
тыжышкынын чаз күчүдөрн ажиллап кыдыр. Эзе
шүткүл металлургия заводун тулар.

Көзү ажил-агынн продукциянын чылда ортумак индустрия
хөмөзүн 10—12 хуу көздүң. Тараа бузурин чылда ортумак
бузурин 125—135 миллион тонна, этти (кон эт) 950
—1000 муу тонна, сүтү 6,5—6,7 миллион тонна чедир бузур-
ин хандылар. 480—520 муу гектар туалаңды болгаш мал-
гайталаң черлерин кургадыр.

Узбек ССР-ге үлөтүр продукциянын бузурин 28—31
хууга көздүң. 1985 чылда электри ажиллап кыдырып
44—45 млрд. киловатт-шак чедир, минералдыг кемиш-
чилдиге бузурин 1,4 катан көздүң.

Алматынн даг-металлургия комбинатынн
чөс бузуринин болгаш коргучун-чик тыямынын, Бөкө-
бай заводунга кай биле прокат бузуринн күчүң ула-
гылар. Ташкенттин трактор заводун, Анжен ГРЭС-2 Ан-
джан болгаш Нукус хоорайларга хөмөз-сүк комбината-
рынга, чик үлөтүрнн трикотаж болгаш аш-чөм аш-чөм
үлөтүрүнн өске-даа бузурүлгөчн хөжүдөр чаз-чаз күчүдөрн
ажылдап кыдыр.

1985 чылда хөмөз-сүк болгаш торту сөк айман 560—
570 млн. дөңнөң метр. 480—485 муу тонна үшү түн. 1—
1,1 млн. балык кат-чик, ногаа консерваларын бузур.

Көзү ажил-агыннын индустриянын продукциянын чылда ор-
тумак хөмөзүн 17—19 хууга көздүң. Хөмөзүн чылда ор-
тумак бузурин 5,9 млн. тоннадан эзеш ээст. оон иштисе
кырып олоңоңоң хөмөң 400—420 муу тонна, тарааны 2,8
—3 млн. тонна, ногаа айман 2,4—2,5 млн. тонна, этти (кон
эт) 400—110 муу тонна, сүтү 2,5—2,7 млн. тонна, дүтү
20—21 муу тонна, карабул хураган хөмөң 2,25 млн.
чедирин, винограды бажыр болгаш кат-чик ажил-агын-
дарын хөжүдөңн дүргөдөң хандылар. Карша болгаш
Джизак ховуларын шыңгадыр алдырын үргүдөң. 450—465
муу гектар суттаттыг черлерин ажиллап кыдыр. 1,5 млн.
гектар олар-белдерин сугтар.

Калас ССР-ге үлөтүр продукциянын бузурин 22—25 хуу көздүң.
Электростанциянын, өңүт болгаш кара металлургиянын,
машин туудун, хөмүр-лаш, химия, нефть-химия, аш-чөм
аш-чөм үлөтүрүнн хөжүдөңн уламчылаар. 1985
чылда хөмүр-лаш казырын 134 млн. тонна, электростанция
ажылдап кыдыр 90—95 млрд. киловатт-шак, кара метал-
дарын белен прокаттарын 5,1—5,3 млн. тонна, пест-тавын
208—210 млн. дөңнөң метр чедир. Нефтинн баштайг
арыталаңын 2,1 катан, минералдыг кемишчилдиге бу-
зурин 1,3 катан көздүң.

Өңүт болгаш кара металлургиянын чиг-эт базанын бы-
жылгаар. Казарын даг-болгашырады комбинатында де-
мир руданын калып тывар күчүдөрн ажиллап кыдыр. Жай-
ремнин полиметалл базанын тыямын улам көздүң. Ба-
рын Казакстанда нефть биле газ дөңгө геологиян шың-
гадыр ажилдарын калбартыр. Бузач чартык ооруктуг неф-
тиг черлерин шыңгадыр алдырын дүргөдөң.

Каратау бассейниде болгаш Актобинск олазында фосфо-
р казарынн, саргы фосфор биле минералдыг кемишчилдиге-
лер бузур чаз-чаз күчүдөрн ажиллап кыдыр. Чикен-
тинн нефть кыдыр заводунн туудун дозар.

Павлодар—Экибастуун бузурүлгө-девискэр комп-
лексин хөмүр-лаш казырын, глинозем бузурин көздүң, 4
млн. киловатт күчүң элөң улут ГРЭС-тер туудун үр-
гүдөң. нефть арыталаар заводун инийт элөчүн ажилла-
п кыдыр. Павлодарын трактор заводун чартылаңн
колдуула дозар.

Көзү ажил-агынн продукциянын чылда ортумак хө-
мөзүн 11—13 хуу көздүң. Тараа бузуринин чылда ор-
тумак хөмөзүн 26—29 млн. тонна, этти (кон эт) 1,2—1,3

млн. тонна, сүтү 4,9—5 млн. тонна, дүтү 110—115 муу то-
на, карабул хөмөң 2,5 млн. тонна, саныг бузурин хандылар.
Тараа бузурин, ылангыч кыдыр-лаңгы болгаш тур-
густун сугтарын, руда култураларын бузурин докт-
мал болгаш талазы-биле хөмөчелерин адыр. Ылангыч элө-
чүн малга болгаш нарын дүктүг хөдөрлөрн өстүрү тургаш,
мал ажилынн улам инийт хөжүдөңн хандылар. Көзү
ажыл-агынга хөжүдөңн сүт дүктүг-лаңгы болгаш
төңн чөсөңн туудун үргүдөң. 400—420 муу гектар
суттаттыг черлерин ажиллап кыдыр. Курга болгаш чартык
курга районнарга 15 млн. гектар олар-белдерин сүт-биле
хандылар.

Грузин ССР-ге үлөтүр продукциянын бузурин 30—
33 хуу, электростанция ажиллап кыдырып 1,2 катан, маши-
на туудунн продукцияны 1,6 катан, химия үлөтүрүн 1,5
катан, чик болгаш аш-чөм үлөтүрүн 1,3 катан, оон иш-
тисе кат-ногаа консерваларын 1,7 катан көздүң. Элек-
тротехника, электроника, радиотехника үлөтүрүнн, прибор
туудун мурады хөжүдөр көрдүң.

Канат оруктарын дерилдөңн бузур заводту тулар.

Живаилин гидроэнергиянын туудун дозар, Худон ГЭС-
тин туудун үргүдөң болгаш Намазан ГЭС-тин туудун
элөдөр.

Шай, винограды болгашырады болгаш минералдыг суглар
савалар чаз-чаз күчүдөрн ажиллап кыдыр.

Көзү ажил-агынн продукциянын чылда ортумак хө-
мөзүн 22—24 хуу көздүң. винограды, шай, субпродуктиг
кат-чик өстүр ажил-агынн специализациянын үргүдөң.
Тараанын бузурин чылда ортумак-биле 740 муу то-
на чедир. Суттат шай бүрүн 466 муу тоннадан
хөңү, виноградын 1—1,1 млн. тонна чедир бузурин, этти
(кон эт) 160 муу тоннадан эзеш ээст, сүтү 710 муу то-
надан эзеш ээст чедир бузур. Калбаа чазы-ажы-
нн 35 муу гектар шөңүр кургадыр болгаш шыңгадыр, 60
муу гектар черин сугтар ажилдарын ботандылар.

Кара далайын эриктин быжылгаар ажилдарын чорулар.
Казак саныг ажилдар автомобил оорунн туудун дозар.
Марбада—Алмалык аразында демир-орук шүтүмн ту-
ларын үргүдөң.

Курорт зоналарын болгаш турист базаларын хөжүдөр.
Азербайжан ССР-ге үлөтүр продукциянын 29—32 хуу,
машина туудунн продукцияны барык 1,6 катан көздүң.

Күш-ажык курлавырларын дозуу-биле хандылар болур
электротехника, прибор туудун, радиотехника, электроника
болгаш үлөтүрүн өске-даа адырларын мурады хөжүдөң
тургаш, үлөтүрүн структураларын сайырадыларын үр-
гүдөң. Эрем дүңгөң туудун база автоматизациян бол-
гаш телемеханика заводтарын тулар. «Азербайжан» кат-
тыжышкынын заводтарын болгаш тусаяжыттынган
автомобиль заводунн туудун дозар.

Нефть биле газ тыямынн доктрина-лаңгы-биле оларын
курлавырн көздүң. Бакун нефть тывар эскерелдер
заводтарынн чартылаңн ботандылар.

Шамхор ГЭС-ти база Азербайжан ГРЭС-тин, Сумгаит хо-
райда химия бузуринин чаз күчүдөрн ажиллап кы-
дыр. Елваз—Белокан аразында демир-орукту тулар.

1985 чылда электростанция ажиллап кыдырып 20 млрд.
киловатт-шак чедир. Чик болгаш аш-чөм үлөтүрүнн
продукциянын бузуринин хөмөзүн барык 1,3 катан көздүң.
оң адырларынн продукциянын ассортиментин кал-
бартын, шынарн белдир. Пест-тавын, хөмөч болгаш хөмө
кытыларын, консерваларын, чөм концентраттарын бузурин
н күчүдөрн улагаттар. винограды болгашырады чаз за-
водтарын ажиллап кыдыр.

Көзү ажил-агынн продукциянын чылда индустрия хө-
мөзүн 15—17 хуу көздүң. Хөмөң чылда ортумак-биле бу-
зурин 600 муу тоннадан эзеш ээст, виноградын —
1,3—1,4 млн. тонна, тарааны—1,1 млн. тонна, ногаа айман—
450—900 муу тонна, этти (кон эт) —150 муу тоннадан эзеш
ээст, сүтү — 850—860 муу тонна бузурин хандылар.
80 муу гектар суттаттыг черлерин ажиллап кыдыр.

Литва ССР-ге үлөтүр продукциянын бузурин 21—24 хуу,
электростанция 2 катан, нефть арыталаар 4 катан, эт
болгаш сүт консерваларын 2,5 катан көздүң. Электроника
болгаш радиотехниктиг үлөтүрүн мурады хөжүдөр. Са-
нашкын техниканы, пест-тавын, бажыр хөмөчелерин бу-
зурин калбартыр. Чөм хөжүдөр чикке продукциянын
шынарн болгаш ассортиментин экинчилер.

Игнал АЭС-тин бирги элөчүн, Вильнюс ТЭЦ-3-гү, Ма-
жейкитн нефть арыталаар заводунн инийт элөчүн ажилла-
п кыдыр хандылар. Лен дээрар үлөтүрүнн бузуринин
чартырын ботандылар.

(Төнчүзү. Эгези 1—2—3-кү арыннарда).

кээн бааранын экспортка чорудуп бэрин калбартыр.

Эртем-техниктиг дөшпөлөг дүгдөлдөр, дөшпөлөгтөг дөришкыннере, эң чаа технологиутт чорудулалгара, чиг-этке болташ материалдарга улуус ажил-агуйнын хөргөлдөлдөр, а ол ишкээ улуустун хөргөлө бааранынча чоңуну өгөлдөлдөр эң долу хандылар дөш, импорт талым-биле дөдөсөйин күш-ажыл хуваалданын болдунар аргаларын чо-гумчалыг ажиллаар.

[illegible]

Улус ажил-агыйяны адырларына өрөктөр тургустуу-
рун планын башкарылганын чугула чөпсө кылдыр сайыран-
гайжыдыр. Мөөнөн садар өрөктинг кылгыларын шынары
эийждерште, чаа белки ажытык техникумн шигээдил алы-
ры болгаш эгржирээнин солутурн дүгөдөлүрүш, бүдүдү-
рүш кулаварыларын улам чөп аягыларынга болгаш продук-
циянын бол-чуэсин чыгындирине идил бээр саалдарн күштө-
дир. Курчунен өрөк курчунн бажылаар.

Учтеттун болгаш статистиканын шыарын база оперативтинин белдир, улус ажил-агыйлынын бүгү эвеноларынга учёт документакызын болгаш отчеттуу эрелеп башкарынын амгы негелселеринге дүүштүр ажыглаарын, ажил-агый чорудулганын планнаарынга болгаш анализтеринге электрон-сандалга техниказын ажыктыг кылдып ажыглаарын сайырдагыйжылар.

Ажыл-агыйны удуртурунун стилин болгаш методтарын эргелеп башкаларынын ленинчи принциптеринге үндөзилеп эки-жидер. Негесдегил чорукту бедидер, улам-на ажыктыг кылдыр аймадал, ажыл-агыйны улам-на ажыктыг кылдыр чорудуп өөренир.

бүгү эволюцияга организмдар жашаган дөңсөөдө, ажайып реңки болгон оперативтик чөйрөлөрү кездер. Эргелек башкарылган депшиптеги методдору болгон мурунку дүжүлгүз бейбей болгон идеялык шилтеме. Кардарлар депшиптеги болгон социалистик жыйын-иштин, перспективаны көрүп база ачылы чопарник коллективтерин туруп турар сургуларды шилтепирозиче мобилизастал биринчи түрү кемчелер-биле өткүр. Каттыжышкындылары болгон буюрдурулгелерин эргелери жайындары, оларын удуртукларынга болгон специалистеряге хамаарышты үрүмк тежээлден болгон чагыры дүжар чорукту буюрдуар. Жыйын-ишчү буюрду коллективизмнин дөзүзгө болгон улустун бейбалаң хуагалыг көөр чорукка жыйналар. кардарлар экономикалык белетисин сайызын ажайыдар. Жый-агылжы харызылазала социалистик хоошу-дүрүмүн шыгыны сагыыр. Эрге талазы-биле ажайып акжылар.

Бюрократизмни бошлагъч бурымдашлар чоруктуз, ведомстволар бошлагъч туз чурини аямлы хараар чоруктарини керизжакъинери-биш элпеш чок демиселиз чорузлар. Даш, дашлагъ ажил-херек бошлагъ ажилдан тукислери даш, планларини, директивни органларини шиятирлерини чугажо кушсеттинген турари бошлагъ курунени план бошлагъ сая-хуз чуруму чайылган чок саягыр даш министрстволарни, ведомстволарини, каттижжакъини, буудурушларини бошлагъ саягыр даш куручуларини харысалаша билдер. Планлар дашлагъ ажилдан тукислери чугажо кушсеттинген, материалды бошлагъ сая-хуз курушларини чоптуз эвас чарыгалар дашлагъ экономикни саяжыларини даштияга куштелдирер.

Экономиктиг болташ социал хөгжүлдөйүн пландарын чөд-
диршигиниң күсөдириниң, совет улустун чагай чорунун
улам ийай өзүлдөдөсүн чайтай чок негедесиң—куш-ажыл
трумун, корум-чорумун болташ буюруннег орнагмагын чо-
рукту дыка эконидерин чөдп алыр. Буюруннег уагысто бо-
руннег болташ хандырылга таласынга ажал шагын долу
болташ чөп ажыларын хандырар. Калдарын быжыглар
болташ ажалын күжүзүн, үйер-кирер чорун кызыр талы-
зы-биле хөмчөглерин боттандырар.

Чурум урөкчилеринге хамаарыштыр материал болгаш мораль талазы-биле салдар чедиринин хевирлерин калбазы-биле ажыглаар, корум-корум болгаш социализмни нити чүртүгаланын дүрүмү үрээр ажыкылер, лиялтилерге ажыктыр күш-ажылдан ойталаар болгаш күрүмчү күсүл-биле, аз секталдыг аял-ишчилерин күсүл-биле байып коруур кижилерин этежикчи, либералдыг өзү-биле көөр фактыларын дазы-ындан тура ууттакар.

Экономиканын бүгү звеноларында жыл-агында чорударып отурушкандыктан дээрлик бардык жерде контролдуу кылынууда. Контроль-ревизия ажылы сайрагангайызылар. Ушундук контролдуу органдардын, бухгалтер учурунун, ведомство контролунун курулушун, социалисттик өнүгүшү каадагалалын болгаш камалга чуруунун сагымын хандыларында ролон бедейдер.

Эргелел аппарадын ажилын экижидер, ооң чарыгдалда-
рын кызырар, артык болгаш дакпырлап турар эвеноларын
шнитпиринг чайладыр.

[illegible]

Эргелен башкарынын органнасызгы тургузуун сайыра-
гажыдар, Ведомство айыы-биле башкалган чорутку ажил
эрттерине, адырлар болгаш деиксээр айы-биле эргелен баш-
карынын улам долу дүүштүрүнечке уланган кемечелерин бот-
тандырар. Улус ажил-аттынын хөгжүдөзүнүн кол айтыры-
ларын ажитыг шипитирдээринин эрге-ажыктарына үндө-
лөп эргелденип төп, адырлар болгаш чер-чер органнарын
ажылын таарыштырып дүүштүрүнечке экинделер.

Эртем-техниктиг депшилгени эргелеп башкарарын сайзы-
рангайжыдар. Эртем-бүдүрүлгө каттыжышкындарынын чет-
кизин хөгжүдөрин үргүлчүлээр.

Үлестүрде ажылдап кылдынган адырлар эргелеп башкарынып кол схемаларын он бири беш чылдын сорулгаларына таарыштыр толарадар. Улам ушай контрасттарынын, специализацияларынын болгаш кооперацияларынын баазасына бүдүрүлө болгаш үлестүр каттыкчылыкларынын организастыг тургузуун планын экижидер болгаш ажылының ажыктыг бедер.

ул, Шетинкини-Кравченко кудумчузу, бажин № 3. ТЕЛЕФОН
чыкалалыг секретарынын 2-23-35, секретариатын 2-23-35, пар
лизинин 2-31-75, культура кылиизинин 2-23-54, көдөз ажы
кылиизинин 2-22-60, кылиизинин 2-27-41, бухгалтер

Көдээ ажилдгыны эргеле башкарын сайзырантайжы дар талазы-биле ажилды үргүлчүлээр. Күрүне-кооператив колхозтар аразынын, совхозтар аразынын болгаш колхоз-совхозтарнын каттыжымшкынарын болгаш өске-даа агроүлет пур организацияларны төгжүдөр.

[illegible]

Даштыкы экономиктиг ажыл-чорудулганы эргелеп башка
рарын сайзыраңгайжыдар.

болаш аммалдарын быдала экижидерин, сагылга туруну быжыгаларын болаш куш-ажалды коммунисти ку-беле куерне кижидерин атырларын шийтир. бирне куш-ажалды коллективтерин ролон бедилер. Докта мал ажилдар бугуруе човул хурадарын болаш куш-ажалды коллективтерин нинти хуралдарын куш-дузаны куудер. Куш-ажалды органи асарларын болаш телдерини бригада хевирин улам ийи-нестерде болаш ажитыкын бедилер табыла-биле хемчел-лерин чорудар. Хандырыла зонаны калбарзы, холушка-мергежилерни шингездэл алыры дээш шимчээшкенин кал-барты.

Чогуруч тарап доктактан беш чыз планынча дагдалганыр даа ажыч тувар уткуштур планынын ажалдаа калгыры болгаш күүсүндер лүзү чымчыжынын калбак нелтердир. Уткуштур планынын чедикшигине күүсүндерге эржежик чугураа байдалдары тургузарына министрстволарын болгаш ведомстволарына ролон белидер. Чуг-чиги, материалдары болгаш четелешикни калгылары берип тувар бугурутелер, нин, продукцияны белек кылар тувар заводларыны болгаш фабрикаларыны харылзашкак коллективтерин-биле чарыжык организастары саймарыгайжыдар. Ажылчыларын кууза (бригада) бугуруте планыныча үндүлүзүн чарыжын чогураа турга. Материалдар чаннал-мекталды бугурутелир ажычтын болгаш ажалдын шынарн белидер лүзү социалисти харыштын тукунелдер-биле харылзаанын күштүлдер.

Партияның сы бири беш чылаз болгаш сөзөн чылдарда мадда үчүрүп турар эконоимиздик политиказы совет улусту тидеде, амыдарыны эрге-ажыктары илгерейтеп турар. О. Болза бистин пинтилизистин ажычы чоңарыны казай ко рууп өстүрерини, коммунизминг материал-техниктиг базазын тургузарыны оруу-биле чайгылыш чок бурунгаараары ханымын турар.

дырларынын совет тургузуугун таттуусуна күштерин, чүртүү аяак жана бугурулган болгаш эртем-техниктиги потенциалын байлак бойдус курдавырларын билдилеги ажылаары эрге жеткүчүгү. Бугурулганын ажыктыгы шыгыгы бедилери, бугу курдавырларын уласуу ажыл-агыйына бараан болдулары-партия, күрүнө болгаш ажил-агый органиинарын, бугу хой

МАРТ 6-ДА
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — «Уе». Информасты
программа. 8.40 — Эртенги су-
ла чимчээшин. 9.05 — «Бу-
ратиную делегация». 9.35 —

С. Герасимов ээртирер. 19.25
инструмент чүгүлдешиги
чүгүлдешиги. Эртенги су-
ла чимчээшин. 20.25 — «Уе». И-
формасты программа. 20.55
Делегация хэрэжениер чү-
гүлдешиги. Март 8-ке туракташ-
тыг хураар. 21.05 — «Уе». И-
формасты программа. 21.35 —

Медзлер, 11.2-14.30 — Чал-
сер, 14.30 — Медзлер, 14.50 —
Делегирин жерлерижен хуну
Март 8-ке, «Бодумун» черинге
ынак мен». Документалдыг
фильм, 15.30 — «Шидыраа
школазы», Разридалаг клы-
зы, Оюнун ортузу, 16.00 —
«Совет чурууга уран чуугу»,
Лейлаана, 16.25 — «Элэлэ-
леринг могадальдыг», 17.05 —
«Звездочка», Тележурнал, 17.55
— «Кинопарорама», ССР-н
улустун артин, кинорежиссер

Материалдар болгаш утаан-бодалдың үнелги чүүлдери ажилчыларыны, колхозчуларыны, интеллигенцияны күш ажалы-биле түргүтүрүп, күртүгү национал байлаа көзүндүр. Ниятала болза чүү бүдүргүнгө болду, күтпөс ону хуваан болду. Моон ужурула күш-ажалыны түнөөлдөр белик болган тууду-на, социалисттер түзгөн күртүгү күтүзү улам быжыгар, кижинин болгаш ниятала: тергелдери уаан дол хандыгырар, совет кижилерини амыдыралынык дегенди улам бедир.

[illegible][illegible]

Ош бирги беш чалпа партиянын ишчын дуалыччын
 Леонид комсомолдун мурунда, бугу совет аныктарын
 мурунда улуу сорулгандар туруп турар. Заводка, туду
 болгаш чогу-шале, эртемнин болгаш культурунун, чир
 дынчышкын болгаш каадык камгалаанын талаанын
 коммунисттер туругуушукунун бугу участкларыга ком
 мол аныктарын плагынн даалгалары кууесидери болг
 ажыр кууесидери дээш демиселе баштаар, оларын совет
 патриотизме, социализмге Төрөз чуртунаг амак болурун
 дуулууга, бодолдун, аргылаа, коммунисттердин
 чир чир чир чир чир чир чир чир чир чир чир чир
 бугу-не маа болгаш денинчилтер чуулдери интерлар чуку
 гү кижиндег дуулгасылг.

Совет улус Ленинийн партизын удуртгалзы-биле коммунист тургузуушкунга, бистин Төрзүн туртувустун күчү шидалдын быжыггаарыга чаа-чаа чедикшикниерин чедик алыр дээринге СЭКП-нин XXVI съездин быжыг бузурелал илгерейлеп тур.

МАРТ 6-ДА

«НАЙЫРАЛ»: «Чазрби чыл
сөөлүндө бир катан» 9.30,
11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40
(узатка) 21.10 шақтарда.

«ПИОНЕР»: Кинофильм
10.10, «Чалайын элчилери»
11.40, 15.10, «Өг-бүс сүмө-
жүн» 13.30, 16.50, 18.40,
20.30 (узатка) шақтарда.

«ВОСТОК»: «Оңиз чугу-
лаагы» 14.50, 17.30, «2010 жыл
тарда»

«КАА-ХЕМ»: Кинофильм
10.00, 13.10, «Оггеса» Өр 15.0,
16.50, 18.40, 20.30 (узатка)
шақтарда.

Бүгүн республикага шөкөр булуттар, чабас, Мурув-бүрү, түк улагыныкынын катты түрүгүнө секилдэ 2—7 метр чедер. Агаарнын температура (барыйт таламы районнарга) 10—15, өскө арткаларнага 3—8 градус соок болур.

Кызылга ээлр булуттар, чабас. Язы-бүрү улагыныкынын катты күжү кошмак. Агаарнын температуразы 6—8 градус соор.

ТУЗУ. Бажың № 1) TC-00301

Кымыл, Шетинкин-Кравченко кудумчу башы, № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторлор 2-24-63, редакторлор оралмакчыларынын 2-35-24, 2-31-75; жарыялагыч секретарияты 2-23-35, секретарияты 2-23-35, партиялык аймадырал болгаш совет тургуну калкыстерияны 2-37-13, пропаганда кылдызны 2-31-75, культура кылдызны 2-23-54, көздө ажил-агай кылдызны 2-21-47, үдөтүр кылдызны 2-31-75, чагаа кылдызны 2-41-27 информация кылдызны 2-20-60, корректорларыны 2-27-41, бухгалтерияны 2-12-45, солук келбей баргана 2-32-75 телефонче долгара.

Тыла АССР-ия Министрлер Чавулединин Ном ундурер чер, полиграфия болгаш ном садывынын херектеринин талазы-биле эргеделинин типографиязы (Кызыл, Шетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажын № 1)

TC-00301